

УДК 340.13:341.64+305

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.8.33>**Тетяна Фулей,***канд. юрид. наук, начальник відділу наукових досліджень проблем судочинства та науково-методичного забезпечення суддівської освіти
Національної школи суддів України*

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Стаття присвячена характерним особливостям застосування принципу гендерної рівності Європейським судом з прав людини. На підставі аналізу рішень Європейського суду з прав людини зазначається, що концепція гендерної рівності як однієї з цілей Ради Європи застосовується ЄСПЛ з початку 1990-х років. Характеризуються підходи ЄСПЛ до розгляду справ, що стосувалися проблематики гендерної рівності: по-перше, крізь призму заборони дискримінації, тобто застосуванням статті 14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у поєднанні з іншими «субстантивними» статтями; по-друге, через розгляд скарг про стверджуване порушення прав, гарантованих іншими статтями Конвенції, без застосування статті 14 Конвенції. Окреслюється широке коло правовідносин, що охоплюються сферами дії ст. 2 (право на життя), ст. 3 (заборона катування), п. 3 (d) ст. 4 Конвенції (заборона примусової праці), ст. 6 (право на справедливий суд), ст. 8 (право на повагу до приватного і сімейного життя), 9 (свобода думки, совісті і релігії) та Першого протоколу до Конвенції (захист права власності), щодо яких заявники скаржилися на дискримінацію за ознакою статі. Наголошується, що гендерно чутливі ситуації ЄСПЛ аналізував з точки зору як дотримання негативних, так і виконання державами своїх позитивних зобов'язань за Конвенцією. Автором за результатами аналізу рішень ЄСПЛ виявлено усталену практику Європейського суду з прав людини у справах, правовідносини у яких охоплюються щонайменше двома пріоритетними напрямками Стратегії гендерної рівності Ради Європи, а саме: запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству та боротьба з цими явищами, а також запобігання гендерним стереотипам і сексизму та боротьба з такими явищами. Підкреслюється, що необхідність забезпечення гендерної рівності може розглядатися ЄСПЛ як правомірна мета і може слугувати належною підставою для втручання у здійснення деяких прав і свобод, закріплених у Конвенції. Водночас, щоб втручання не призвело до порушення Конвенції, воно має відповідати іншим критеріям трискладового тесту, зокрема законності та «необхідності в демократичному суспільстві».

Ключові слова: гендерна рівність, гендер, стать, практика ЄСПЛ, дискримінація, домашнє насильство, гендерні стереотипи, правомірна мета.

Постановка проблеми. Незважаючи на те, що досягнення гендерної рівності є ключовим елементом у реалізації місії Ради Європи, суть якої – захищати права людини, підтримувати демократію та забезпечувати принцип верховенства права [1, п. 1, с. 5], аналіз ситуації в Україні, наприклад дослідження «Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України», проведене в 2016 році Центром Разумкова, що є авторитетним аналітичним центром (think tank) не лише в Східній Європі, але й у світі, засвідчив, що, попри реальну існуючу гендерну нерівність в українському суспільстві, проблема гендерної дискримінації не досить актуалізована в суспільній свідомості і має фоновий характер. Як чоловіки, так і жінки визнають загалом гірше становище жінок порівняно з чоловіками, але не оці-

нюють це становище через призму гендерної нерівності [2, с. 208]. Водночас Україна має низку міжнародних зобов'язань, зокрема у рамках членства у Раді Європи, стосовно впровадження принципу гендерної рівності. Це актуалізує потребу у дослідженнях різноманітних аспектів проблематики гендерної рівності, в тому числі застосування принципу гендерної рівності міжнародними юрисдикційними органами, яким є Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На дисертаційному рівні окремі аспекти гендерної рівності в юридичних науках досліджували Н. В. Аніщук (правові засоби викорінення гендерного насильства в Україні: історико-теоретичний аналіз), О. Р. Дашковська (правове становище жінки в аспекті гендерної рівності: загальнотеоретичний

аналіз), Т. С. Ганзицька (принципи права в механізмі забезпечення гендерної рівності в Україні), Ю. В. Івченко (філософсько-правовий аналіз гендерної політики в Україні), К. Б. Левченко (управління процесами формування гендерної політики в Україні (організаційно-правові аспекти), О. М. Руднева (гендерна рівність у праві України). Питання міжнародно-правових стандартів гендерної рівності порушувалося у працях О. Р. Дашковської, Т. М. Мельник, О. О. Уварової, Г. О. Христової, К. І. Чижмарь. Водночас питання застосування Європейським судом з прав людини принципу гендерної рівності потребують подальшого наукового аналізу.

Мета статті – на підставі аналізу рішень ЄСПЛ, які стосувалися проблематики гендерної рівності, узагальнити характерні риси та особливості застосування принципу гендерної рівності Європейським судом з прав людини.

Виклад основного матеріалу. Насамперед наголосимо, що приклади, коли ЄСПЛ у своїх рішеннях наголошує на забезпеченні гендерної рівності як однієї з цілей Ради Європи, є непоодинокими і мають щонайменше чверть столітню історію. Так, ще у 1993 році у рішенні у справі «Шулер-Цгратген проти Швейцарії» (*Schuler-Zgraggen v. Switzerland*), заява № 14518/89, оцінюючи аргументи, наведені в рішенні федерального страхового суду, а саме припущення про те, що жінки залишають роботу після народження дитини (а саме це припущення, на думку ЄСПЛ, становило єдину мотивацію рішення про відмову у задоволенні скарги заявниці про скасування виплати пенсії), ЄСПЛ наголосив на забезпеченні гендерної рівності у державах – членах Ради Європи як одному з головних завдань. Щоправда, самого терміна «гендерна рівність» у той час у рішенні не було використано, натомість використано термін «рівність статей» (англ. *equality of the sexes*) [3, п. 67], так само як кілька років потому у подібній цитаті у рішенні у справі «Петровіч проти Австрії» (*Petrović v. Austria*), заява № 20458/92 [4, п. 37]. Водночас вже на початку 2000-х років у рішеннях Великої Палати використовуються терміни «гендерна рівність» та «принцип гендерної рівності», як це було, наприклад, у рішенні у справі «Лейла Шахін проти Туреччини» (*Leyla ahin v. Turkey*), заява № 44774/98 [5, п. 111]. У подальшій практиці ЄСПЛ принцип гендерної рівності отримав широке застосування, і враховуючи, що у відносно недавніх рішеннях, наприклад, у справі «Карвальйо Пінто де Соуса Мораїс проти Португалії» (*Carvalho Pinto de Sousa Morais*

v. Portugal), заява № 17484/15, наголошуючи на гендерній рівності як одній з головних цілей Ради Європи, ЄСПЛ посилається на справу «Шулер-Цгратген проти Швейцарії» [6, п. 46], це дозволяє зробити висновок, що йдеться про ту саму концепцію.

Доречно зауважити, що у національному законодавстві використовується термін «гендерна рівність» і наводиться його значення (у статті 1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 року № 2866-IV), однак при цьому не використовується термін «гендер», натомість «стать» та похідні (наприклад, «дискримінація за ознакою статі», «насильство за ознакою статі») [7].

Враховуючи, що огляд практики ЄСПЛ у справах, що стосуються гендерної рівності, уже здійснювався [8, с. 134-171], у цій статті узагальнимо характерні риси застосування принципу гендерної рівності Європейським судом з прав людини.

1. Справи, які стосувалися проблематики гендерної рівності, ЄСПЛ найчастіше розглядав крізь призму заборони дискримінації, тобто застосовуючи статтю 14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) у поєднанні з відповідною «субстантивною» статтею Конвенції. Враховуючи, що стаття є однією із захищених ознак, прямо згаданих у статті 14 Конвенції, ЄСПЛ розглядав такі справи, застосовуючи тест на дискримінацію. Зауважимо, що заявниками у таких справах були як жінки (справи «Шулер-Цгратген проти Швейцарії», «Емел Бойраз проти Туреччини», «S.A.S. проти Франції», «Карвальйо Пінто де Соуса Мораїс проти Португалії» та ін.), так і чоловіки («Карлгайнц Шмідт проти Німеччини», «Ван Раалте проти Нідерландів», «Петровіч проти Австрії», «Константін Маркін проти Росії» та ін.), а також трансгендери («Крістін Гудвін проти Сполученого Королівства» (*Christine Goodwin v. the United Kingdom*) та ін.).

2. Проблематика гендерної рівності стосувалася широкого кола правовідносин, що охоплюються сферою дії багатьох статей Конвенції.

Так, заявники скаржилися на дискримінацію за ознакою статі, заборонену ст. 14 Конвенції, у поєднанні з такими статтями Конвенції:

– ст. 2 (право на життя) та ст. 3 (заборона катування) – у справах, пов'язаних з домашнім насильством («Опуз проти Туреччини» (*Opuz v. Turkey*), заява № 33401/02; «Беваква та С. проти Болгарії» (*Bevacqua and S. v. Bulgaria*), заява № 71127/01. та ін.);

– ст. 6 (право на справедливий суд) – стосовно дотримання вимог справедливого

суду у провадженнях, що стосувалися гендерно чутливих справ («Шулер-Цграгген проти Швейцарії» (Schuler-Zraggen v. Switzerland), заява № 14518/89; «Гарсія Матеос проти Іспанії» (Garcia Mateos v. Spain), заява № 38285/09 та ін.);

– ст. 8 (право на повагу до приватного і сімейного життя) стосовно обов'язкової зміни прізвища після шлюбу («Унал Текелі проти Туреччини» (Ünal Tekeli v. Turkey), заява № 29865/96); надання відпустки для догляду за дитиною («Константін Маркін проти Росії» (Konstantin Markin v. Russia) [Велика палата], заява № 30078/06); доступу до публічної служби (рішення у справі «Емел Бойраз проти Туреччини» (Emel Boyraz v. Turkey), заява № 61960/08); умов надання дозволу на проживання в країні для возз'єднання з партнером (рішення у справі «Абдулазіз, Кабалес та Балкандалі проти Сполученого Королівства» (Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. the United Kingdom), заяви № 9214/80; 9473/81; 9474/81); визнання рішення іноземного суду про усиновлення для набуття статусу дитиною (рішення у справі «Вагнер та J.M.W.L. проти Люксембургу» (Wagner and J.M.W.L. v. Luxembourg), заява № 76240/01) та ін.;

– ст. 8 та ст. 9 (свобода думки, совісті та релігії) стосовно носіння в громадських місцях мусульманського одягу: хустки («Лейла Шахін проти Туреччини» (Leyla Şahin v. Turkey), заява № 44774/98; одягу, що приховує обличчя («S.A.S. проти Франції» (S.A.S. v. France), заява № 43835/11);

– ст. 1 Першого протоколу (право на мирне володіння майном) стосовно різноманітних платежів (податків, зборів), соціальних виплат та допомог, пенсійного забезпечення тощо («Ван Раалте проти Нідерландів» (Van Raalte v. the Netherlands), заява № 20060/92; «Вілліс проти Сполученого Королівства» (Willis v. the United Kingdom), заява № 36042/97; «Стек та інші проти Сполученого Королівства» (Stec and Others v. UK) [Велика палата], заяви № 65731/01 та 65900/01 та інші; «Андрле проти Чеської Республіки» (Andrle v. The Czech Republic), заява № 6268/08 та ін.);

– п. 3 (d) ст. 4 Конвенції (заборона примусової праці) – рішення у справах «Карлгейнц Шмідт проти Німеччини» (Karlheinz Schmidt v. Germany), заява № 13580/88; «Зарб Адамі проти Мальти» (Zarb Adami v. Malta), заява № 17209/02.

3. Розгляд справ крізь призму заборони дискримінації – не єдиний спосіб розгляду Європейським судом з прав людини гендерно чутливих справ. Іноді заявники не подавали прямої скарги на дискримінацію і зазначали порушення прав, гарантованих іншими

статтями Конвенції. Найчастіше скарги стосувалися статті 8 Конвенції, а тому ЄСПЛ обмежувався розглядом лише у цьому аспекті. Так, у справі «Коновалова проти Росії» (Kononova v. Russia), заява № 37873/04, порушення ст. 8 Конвенції було визнано через присутність під час пологів студентів-медиків без згоди заявниці. Хоча у цій справі заявниця не скаржилася на гендерну дискримінацію, ця справа, безперечно, стосується гендерної проблематики та є гендерно чутливою.

Також непоодинокими є випадки, коли ЄСПЛ розглядав справу спершу за «субстантивною» статтею Конвенції, наприклад, як це було у справах «Лейла Шахін проти Туреччини» та «S.A.S. проти Франції», а вже потім вирішував питання необхідності аналізувати наявність чи відсутність порушення за статтею 14 Конвенції. Наприклад, в обох справах не було визнано порушення статті 9 Конвенції (у справі «S.A.S. проти Франції» ЄСПЛ розглядав заяву щодо статей 8 і 9 Конвенції разом, оскільки вона стосувалася одягу, призначеного для приховування обличчя), проте у першому випадку ЄСПЛ визнав, що немає необхідності розглядати справу за статтею 14 Конвенції, у другому – розглянув та встановив відсутність порушення.

4. Гендерно чутливі ситуації ЄСПЛ аналізував з точки зору як дотримання негативних, так і виконання державами своїх позитивних зобов'язань за Конвенцією.

Іноді в одній справі ЄСПЛ визнавав порушення Конвенції (щодо тієї самої чи різних статей) як щодо негативних, так і позитивних зобов'язань держави. Наприклад, у справі «V.C. проти Словаччини» (V.C. v. Slovakia), заява № 18968/07, яка стосувалася стерилізації жінки ромського походження без її усвідомленої згоди, ЄСПЛ встановив порушення ст. 3 Конвенції, оскільки стерилізація становила значне втручання в репродуктивне здоров'я особи і мала у багатьох аспектах наслідки для її особистої недоторканності, в тому числі для її фізичного та психічного благополуччя і емоційного, духовного та сімейного життя. Тобто йшлося про невиконання негативних зобов'язань, про втручання у права, що гарантовані статтею 3 Конвенції, а отже є абсолютними, і втручання у які, на відміну, наприклад, від статті 8 Конвенції, не можуть бути виправдані «необхідністю в демократичному суспільстві». Водночас ЄСПЛ визнав також порушення ст. 8 Конвенції з огляду на відсутність гарантій, які би приділяли особливу увагу репродуктивному здоров'ю заявниці як жінки ромського походження, що свідчило про невиконання державою-відповідачем свого

позитивного зобов'язання щодо забезпечення права на повагу до приватного і сімейного життя.

Серед інших рішень, у яких було констатовано невиконання державою позитивних зобов'язань за статтею 8 Конвенції, доречно виокремити справу «К.Х. та інші проти Словаччини» (К.Н. and Others v. Slovakia), заява № 32881/04, щодо ненадання особі можливості зробити копії її медичної документації, а також «Гюзюм проти Туреччини» (Gözüm v. Turkey), заява № 4789/10, яка стосувалася права одинокої прийомної матері на зазначення свого імені в документах на усиновлену дитину.

У кількох справах, пов'язаних із домашнім насильством (наприклад, «Опуз проти Туреччини» (Opuz v. Turkey), заява № 33401/02, «Беваква та С. проти Болгарії» (Bevacqua and S. v. Bulgaria), заява № 71127/01. та ін.), ЄСПЛ визнав несумісним з позитивними зобов'язаннями держави забезпечити повагу до прав заявників, гарантованих Конвенцією, ставлення національних уповноважених органів до таких справ як до «приватних», неможливість національних органів застосувати санкції до кривдника та захистити жертву. У рішенні у справі Опуз проти Туреччини» (Opuz v. Turkey), заява № 33401/02, у якому було констатовано порушення ст. 2, 3 та 14 Конвенції, ЄСПЛ вперше визнав, що гендерне насильство є формою дискримінації та дав характеристику зобов'язань держави у зв'язку з насильством у сім'ї, визнавши серйозність проблем домашнього насильства в Європі, а також проблем, що виникають через латентність та нереагування на це правопорушення з боку уповноважених державних органів. Уперше в своєму рішенні ЄСПЛ наголосив, що насильство в сім'ї не є приватною чи сімейною справою, а питанням, що стосується суспільних інтересів, що, у свою чергу, вимагає ефективних дій з боку держави. Суд також зазначив, що не досить мати закони щодо протидії домашньому насильству – більш важливою є наявність ефективних механізмів реалізації таких дій. ЄСПЛ установив, що кримінальне право не справляло адекватного стримуючого ефекту, здатного забезпечити ефективне запобігання насильству щодо жінок, і що пасивність з боку поліції та прокуратури у відповідь на скарги жертв насильства була дуже поширеним явищем, і зазначив, що безвідповідальність судової системи та безкарність кривдників засвідчують, що зобов'язання вжити належних заходів для вирішення проблеми насильства в сім'ї не було виконане належним чином.

5. ЄСПЛ неодноразово застосовував принцип гендерної рівності у справах, право-

відносини в яких охоплюються щонайменше двома пріоритетними напрямами Стратегії гендерної рівності Ради Європи.

Так, боротьба з насильством щодо жінок і домашнім насильством та запобігання цим явищам є однією зі стратегічних цілей Ради Європи, досягненню якої буде приділятися значна увага найближчими роками. Як наголошується у Стратегії гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 роки, «насильство щодо жінок і домашнє насильство залишаються поширеним явищем у всіх державах-членах Ради Європи та має руйнівні наслідки для жінок, суспільства та економіки. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) отримала широке визнання як найбільш всеосяжна міжнародна угода для боротьби з таким серйозним порушенням прав людини жінок. Важливі заходи безпеки також викладено в Європейській конвенції з прав людини та відповідній судовій практиці» [1, п. 46, с. 22].

Ще однією стратегічною ціллю Ради Європи є запобігання гендерним стереотипам і сексизму та боротьба з такими явищами, і ЄСПЛ неодноразово висловлювався з цього приводу. На цьому варто наголосити, оскільки саме гендерні стереотипи є серйозною перешкодою для досягнення реальної гендерної рівності, вони призводять до дискримінації за ознакою статі. [1, п. 38, с. 18]. Як показує практика ЄСПЛ, стереотипні уявлення, які є результатом і причиною глибоко вкорінених ставлень, цінностей, норм і упереджень, можуть бути покладені в основу мотивації рішень національних органів, у тому числі судів, зокрема, у традиційних патріархальних суспільствах. Найбільш відоме у цьому плані рішення Великої палати у справі «Константін Маркін проти Росії» (Konstantin Markin v. Russia), заява № 30078/06, проте розлогу оцінку негативному впливу стереотипів ЄСПЛ дав також у справах «Карвальйо Пінто де Соуса Мораїс проти Португалії» [6, п. 46, 54] та «S.A.S. проти Франції» [9, п. 149].

6. Необхідність забезпечення гендерної рівності, на думку ЄСПЛ, є легітимною метою і може слугувати належною підставою для втручання у здійснення деяких прав і свобод, закріплених у Конвенції [9, п.119]. Наприклад, у справі «S.A.S. проти Франції» ЄСПЛ зазначив, що «Договірна держава, яка заради забезпечення гендерної рівності забороняє будь-кому примушувати жінок приховувати свої обличчя, намагається таким чином досягти мети, яка відповідає інтересам «захисту прав і свобод інших осіб» у зна-

ченні других пунктів статей 8 і 9 Конвенції» [9, п.119], а, оцінюючи намагання Уряду довести, що носіння паранджі деякими жінками шокує більшість населення Франції, оскільки порушує загальноприйнятий у Франції принцип рівності чоловіків і жінок, ЄСПЛ виходив зі своєї позиції щодо двох інших цінностей, на які послався Уряд Франції, а саме принципу «жити разом» та важливої ролі, яке відіграє обличчя у соціальній взаємодії.

Таким чином, можемо зробити висновок, що необхідність забезпечення гендерної рівності може розглядатися як правомірна мета, для досягнення якої можуть встановлюватися певні обмеження, тобто вона може слугувати належною підставою для втручання у здійснення деяких прав і свобод, закріплених у Конвенції. Проте виправданість такого втручання оцінюватиметься Європейським судом з прав людини з точки зору інших критеріїв трискладового тесту, і щоб втручання не призводило до порушення Конвенції, воно має відповідати ustalеній практиці ЄСПЛ щодо законності та «необхідності в демократичному суспільстві».

Висновки

На підставі проведеного дослідження можна зробити висновки, що концепція гендерної рівності як однієї з цілей Ради Європи застосовується ЄСПЛ уже понад чверть століття. Справи, які стосувалися проблематики гендерної рівності, ЄСПЛ найчастіше розглядав крізь призму заборони дискримінації, тобто застосовуючи статтю 14 Конвенції у поєднанні з багатьма статтями Конвенції, сферою дії яких охоплювалося широке коло правовідносин щодо права на життя, заборони катування, права на справедливий суд, права на повагу до приватного і сімейного життя, свободи думки, совісті і релігії, заборони примусової праці, захисту права власності. Гендерно чутливі ситуації ЄСПЛ аналізував з точки зору як дотримання негативних, так і виконання державами своїх позитивних зобов'язань за Конвенцією. За результатами аналізу рішень ЄСПЛ виявлено ustalену практику Європейського суду з прав людини у справах, правовідносини в яких охоплюються щонайменше двома пріоритетними напрямками Стратегії гендерної рівності Ради Європи, а саме: боротьба з насильством

щодо жінок і домашнім насильством та запобігання цим явищам, а також запобігання гендерним стереотипам і сексизму та боротьба з такими явищами. Необхідність забезпечення гендерної рівності може розглядатися Європейським судом з прав людини як правомірна мета, що може слугувати належною підставою для втручання у здійснення деяких прав і свобод, закріплених у Конвенції. Водночас виправданість такого втручання ЄСПЛ оцінює у світлі інших критеріїв трискладового тесту, зокрема законності та «необхідності в демократичному суспільстві».

Список використаних джерел:

1. Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 роки. URL: <https://rm.coe.int/prems-041318-gbr-gender-equality-strategy-2023-ukr-new2/16808b35a4> (дата звернення: 04.08.2019).
2. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України. Київ, 2016. 244 с. URL: <http://razumkov.org.ua/upload/Gender-FINAL-S.pdf> (дата звернення: 04.08.2019).
3. Шулер-Цгратген проти Швейцарії (Schuler-Zraggen v. Switzerland) : рішення ЄСПЛ у справі від 24.06.1993, заява № 14518/89. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57840> (дата звернення: 04.08.2019).
4. Петровіч проти Австрії (Petrovic v. Austria) : рішення ЄСПЛ від 28.02.1998, заява № 20458/92. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58146> (дата звернення: 04.08.2019).
5. Лейла Шахін проти Туреччини (Leyla Şahin v. Turkey) : рішення ЄСПЛ від 10.11.2005, заява № 44774/98. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70956> (дата звернення: 04.08.2019).
6. Карвальйо Пінто де Соуса Мораїс проти Португалії (Carvalho Pinto de Sousa Morais v. Portugal) : рішення ЄСПЛ від 25.07.2017, заява № 17484/15. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-175659> (дата звернення: 04.08.2019).
7. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення: 04.08.2019).
8. Фулей Т.І. Гендерна рівність при здійсненні правосуддя. 2-ге вид., випр. Київ : ВАІТЕ, 2016. 180 с.
9. S.A.S. проти Франції (S.A.S. v. France): рішення ЄСПЛ від 01.07.2014, заява № 43835/11. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145466> (дата звернення: 04.08.2019).

The article is devoted to the principle of gender equality in the ECtHR case-law. Since early 1990s, the European Court of Human Rights reiterates that the advancement of gender equality is a major goal for the member States of the Council of Europe. Two approaches that has been used by ECtHR to examine applications on alleged violation of the European Convention of Human Rights in gender sensitive case are distinguished – the first is under Article 14 (prohibition of discrimination) of the Convention taken in conjunction with relevant substantive Article, the second is under any relevant Article of the Convention, taken separately, without the above-mentioned Article 14. On the results of the analysis of the ECtHR case-law in gender

sensitive cases the author concluded that principle of gender equality applied to variety of cases where applicants – men, women and transgender persons – complained about violation of Article 14 of the Convention taken in conjunction with relevant substantive article, i.e. Art. 2 (right to life), Art. 3 (prohibition of torture), Art. 4 para. 3 (d) (prohibition of forced labour), Art. 6 (right to a fair trial), Art. 8 (right to respect for private and family life), Art. 9 (freedom of thoughts, conscience and religion) Article 1 of Protocol No. 1 (protection of property); the Court assesses the parties' submissions not merely from the point of view whether the State is to abstain from arbitrary interference by public authorities. In addition to this primarily negative undertaking, there may be positive obligations so the Court may find it appropriate to analyze a case from the angle of the State's positive obligations. It is emphasized on at least two strategic areas covered by the ECtHR case-law, i.e. preventing and combating violence against women and domestic violence and preventing and combating gender stereotypes which has been listed among strategic objectives of the Council of Europe gender equality strategy. The author stressed that the ECtHR is of the view that it does not doubt that gender equality might rightly justify an interference with the exercise of certain rights and freedoms enshrined in the Convention, however a limitation or interference will not be compatible with the Convention unless it is "prescribed by law" and is "necessary in a democratic society" to achieve the legitimate aim or aims concerned.

Keywords: gender equality, gender, sex, ECtHR case-law, discrimination, domestic violence, gender stereotypes, legitimate aim.

